

“For en neve dollar mer”

Høringsuttalelse fra Film 3 vedrørende evaluering av den statlige støtten til regionale filmfond

1. FILM SOM REGIONAL UTVIKLINGSSTRATEGI

Trolig er det ikke tilfeldig at de fleste fylker i Norge har fattet interesse for film som regionalt utviklingsverktøy. Det synes å være bred politisk enighet om at film og filmproduksjon har en rekke positive ringvirkninger både når det gjelder nærings- og samfunnsutvikling. For slik som film i et nasjonalt perspektiv handler om identitet, felleskap og tilhørighet og bidrar til å bygge vår felles identitet, kan film basert på lokale historier og lokale stemmer bidra til å bygge regional identitet og tilhørighet.

Effekten av regional filmproduksjon kan måles på ulike vis. Her er noen av dem som er benyttet i evalueringsrapporten – med kommentarer:

- a) Den direkte effekten. Prosjektene som finansieres har utspring i det eksisterende lokale filmproduksjonsmiljøet. Man oppnår både sysselsetting i en bestemt og intensiv periode, men samtidig større kompetanse hos de lokale selskapene og filmarbeiderne.
- b) Den indirekte effekten. Det lokale næringsliv tjener på innspillingene i form av midler som legges igjen som betaling for varer og tjenester – det være seg hotell, transport, butikker, lokale håndverkere etc.
- c) En ytterligere indirekte effekt er "Himmelblåeffekten". Med det menes at de lokale innspillingsstedene oppnår en viss status og interesse blant publikum. Turister og besøkende gir dermed økte inntekter for det lokale næringsliv. Denne effekten kan ingen produsenter eller fond beregne. Men den inntreffer iblant. Varg Veum-filmene kunne f.eks. betydd økt tilstrømming av turister til Bergen, noe som ikke skjedde. Kunne man ha utnyttet filmenes potensial på denne måten ved en planmessig lansering i samarbeid med lokale myndigheter?

For et regionalt finansieringsfond vil hovedsaken alltid være av kunstnerisk karakter, altså å fokusere på de enkelte filmprosjektene. Det innebærer for et fond å evne å initiere og/eller finansiere prosjekter av lokal tilhørighet. Prosjekter som altså innebærer den direkte effekten. Men en direkte effekt vil for de fleste prosjekters vedkommende også bety en indirekte effekt. De fleste filminnspillinger legger igjen mellom 45-60% av opptaksbudsjettet til kjøp av varer og tjenester lokalt der hvor innspillingen foregår – noe som igjen gjør bildet interessant i en næringspolitisk sammenheng. Dette er noe vår egen region har opplevd med ”Fritt Vilt” filmene eksempelvis. Den direkte effekten var her betydelig mindre enn den indirekte. Alle hovedfunksjoner i både teknisk og kunstnerisk stab var fra Oslo mens varer og tjenester ble levert lokalt fra kommuner i regionen. Noen ”himmelblåeffekt” har ingen sett etter disse filmene. Som nevnt tidligere er det uhyre komplisert å beregne en slik effekt. Om man velger å forsøke det, ja, så handler det om store investeringer fra lokale myndigheter og lokalt næringsliv.

2. FILM 3 - I GÅR OG I DAG.

I 2001 gikk kommunene Lillehammer, Gausdal og Øyer sammen med Oppland og Hedmark fylkeskommuner og Lillehammer kunnskapspark og dannet Film3. Film3 fikk base på Lillehammer, i geografisk nærhet til den norske filmskolen som var startet opp noen år tidligere. De andre regionale filmforetakene i Norge på den tiden hadde sitt fokus på kort- og dokumentarfilm. Film3 ønsket å utvide dette til også å gjelde produksjon av langfilm og fjernsynsdrama. Film3 ønsket heller ikke bare å gi tilskudd til film og filmskapere, men også å investere i filmproduksjoner med markedspotensial. Film3 ble slik det første reelle regionale filmfondet i Norge.

Film 3 eies i dag av Oppland fylkeskommune (45,7 %), Hedmark fylkeskommune (42,9 %), og kommunene Gausdal (3,8 %), Lillehammer (3,8 %) og Øyer (3,8 %)

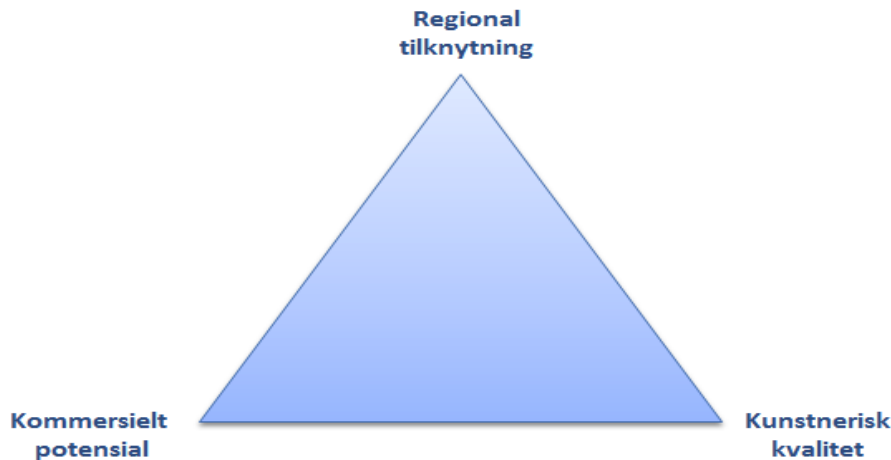
Den politiske forankringen anses som solid. Likeså den budsjettmessige forankringen.

Satsingen på Film3 er, etter en noe tung start hvor resultatene i følge eierne ikke helt stod i samsvar med forventningene, etter hvert rimelig trygt forankret hos de offentlige eierne. Film står i en særstilling blant kulturnæringene i regionen og satsingen er forankret i relevante planer og styringsdokument. Det har likevel vært en viss spenning mellom de to fylkeskommunene på den ene siden og kommunene i regionen på den andre. Fylkeskommunene har ønsket at flere kommuner skulle bidra og overta et større ansvar for driften av de regionale filmstusjonene. Samarbeidet virker utenom dette rimelig solid. (Sitat fra rapporten s. 29.)

I praksis har det betydd et ønske fra Fylkeskommunene om at kommunene i regionen skal ta en større del av det økonomiske ansvaret for Film 3 og bli tilbudt eierskap mot forpliktende årlige tilskudd. Av andre ting kan nevnes at Østnorsk filmsenter og Film3 i en periode hadde felles daglig leder. Denne ”gråsonetilværelsen” har nå opphørt og fond og senter drives som separate, men samlokaliserte enheter. Etter splittelsen er Film3 nå et fond for langfilmer og tv-serier mens kortfilmene, dokumentarene, kompetansehevende tiltak og tiltak for barn og unge ligger under filmsenteret.

I en periode var Film3 medeier i det private fondet Filmlandet Invest A/S. Dette samarbeidet har opphørt og Filmlandet Invest er under avvikling. Grunnen var at det viste seg vanskeligere enn antatt å få tilgang til privat kapital og risikovillige investorer, samt at flertallet av investorene av forskjellige grunner valgte å avvike selskapet. Likevel vil Film3 i framtiden ta opp igjen jakten på private investorer.

Evalueringen påpeker at Film3 som fond har oppfylt Departementets tilsagnsbrev om at midlene ikke skal brukes til drift. Men de har en bemerkning til ett av driftsårene. Det angjeldende avviket har vært grunnet i tilgangen på prosjekter. Men midlene ble overført til neste års støtte og ble ikke benyttet på andre aktiviteter. Dette er dokumentert. Ut over dette har Film3 oppnådd det forventede resultat ihht. Kultur-departementets krav. Likeledes er den regionale ”matchingen” forsvarlig imøtekommet. Hver statlig krone har utløst tilsvarende fra regionen og vel så det. I et av de fire evalueringsårene har det vært investert 72% mer fra de regionale midlene. Det innebærer en aktiv reinvestering. Med andre ord, en satsing som fondet vil fortsette med i framtiden.

Denne pyramiden illustrerer fondenes investeringsstrategi. Det regionale tilknytningen tilsier at man *både skal bidra til næringsaktivitet og arbeidsplasser, og å gjøre steder og regioner attraktive som bosted og turistdestinasjoner.*

Den regionale tilknytning veier tungt i Film3's investeringspolitikk. Nesten 90 prosent av de statlige midlene og 100 prosent av de regionale midlene gikk til produksjoner basert på en historie med tilknytning til regionen i evalueringsperioden.

Men fondet er også avhengige av å gjøre markedsmessige vurderinger for å kunne stimulere flere prosjekt og styrke verdiskapningen. Det er derfor naturlig at et fond som Film3 kan ha anledning til å investere i såkalt ”kommersielle” prosjekter, altså filmer med muligheter for inntjening. Lederen vil påpeke at dette har vært gjort med hell i årene både før og etter denne fireårige evalueringsperioden.

Rapporten viser at Film3 har sammen med Fuzz (Bergen) skapt mest film for hver

statlige krone. Kvalitetsmessig kan det også vises til meget gode resultater. Registreringen av fondenes betydning for regional utvikling gir et noe unyansert bilde av satsingens verdiskaping i denne regionen. I de årene Film3 har eksistert, har det vært en svært positiv vekst i filmnæringene i Innlandet. Dette må imidlertid bygges og måles over lengre tid. Selv om noen av selskapene som har fått filmstøtte, har sitt hovedkontor utenfor regionen har alle filmprosjektene bidratt betydelig til verdiskaping i regionen, både gjennom omsetning/tjenester i produksjonsperiodene og samarbeid med regionens filmbransje. Film3 har erfart at nærheten til det store filmmiljøet i Osloregionen også kan gi gode samarbeidsrelasjoner i oppbygging av filmbransjen i Innlandet.

(Fra "Fritt Vilt 1")

3. NYE KRITERIER FOR FINANSIERING.

Fra utvalgets evalueringsrapport:

En kriteriemodell for statlige tildelinger, bør etter vår vurdering ha tre egenskaper:

- 1. bestå av komponenter som er lett og entydig målbare og som dermed kan forventes å ha stor grad av legitimitet hos berørte parter.*
- 2. gi entydige insentiver til å prioritere de langsiktige målene for filmfondenes virksomhet og ikke inneholde elementer som belønner kortsiktige og uheldige tilpasninger*
- 3. gi rimelig grad av forutsigbarhet fra år til år, men likevel ha nok fleksibilitet til å belønne resultater, ekstra innsats og måloppnåelse*

I modellens første punkt tenker man her å benytte ren statistikk. Det innebærer utskrifter fra Brønnøysund-registrene om antall filmselskaper i aktiv tjeneste pr region. Om antallet selskaper skal kvalifisere til økt kunstnerisk kvalitet og kommersielle suksesser, kan ikke Film 3 svare for. Men vi bemerker at dette på sikt gir et underlig grunnlag for finansiering av et aktivt filmfond og kan føre til en strategisk overetablering av selskap. Skal statistikk brukes bør man se på regionenes størrelse og folketall slik det er gjort for filmsenterne.

Et problem for alle fondene, også for Film 3, er utløsingen av statstilskuddet. Ofte kommer dette sent på året etter at "matching" med regionale midler er oppnådd. Det innebærer at midler ofte må overføres til neste år fordi det kommer for sent. Dette gir en begrensning i forutsigbarhet og likviditet og må søkes løst i ytterligere diskusjoner med departementet. Evalueringens forslag om utbetaling tidlig på året og avregning året etter

virker fornuftig.

Evalueringen har ikke med videre forslag til finansieringsformer eller nye muligheter, noe som vil være nødvendig om man ønsker en strategisk god filmsatsing i regionen. Det ville være til stor fordel for utviklingen av filmindustrien i regionene at deler av midlene ikke blir avkrevd regional matching. Kanskje bør midler til den risikofylte manus- og prosjektutviklingen bli bevilget uten slike krav.

3. FILM 3 OG FREMTIDEN. STARTEGIER OG SATSINGER.

Rambøl-utvalget dømte den regionale satsingen nord og ned i 2005 og mente at all tildeling av statlige midler skulle skje gjennom Norsk Filmfond. Einarsson-utvalget klarte å rette opp mye av dette gjennom sin innstilling i 2006. Dette utvalget gikk så langt at de foreslo å ta bort sperren som gjaldt de regionale fondenes muligheter for toppfinansiering av spillefilmer. Det skulle enda gå noen år før dette ble akseptert praksis.

For Film 3 har denne praksisen vært en nødvendighet for å kunne fortsette arbeidet med å stimulere til økt aktivitet i regionen. Mange filmprodusenter har utnyttet dette og reist på shopping i regionene, på jakt etter fond som er villig til å bidra dersom de legger deler av filminnspillingen til akkurat den regionen. Noen fond har således, kanskje på grunn av lav tilgang på prosjekter, kastet seg over disse såkalte shoppingprodusentene. Fra Film3 har det vært satt klare betingelser til produsentene. Ikke bare om lokaliseringskrav, regional tilhørighet og bruk av filmarbeidere i regionen, men også om kvaliteten på de enkelte manuskriptene. Det har altså ikke vært tilstrekkelig å skyte noen få oversiktsbilder fra vakre Gausdal eller staselige Stange for å innfri kravet til regional støtte. Det som for noen har blitt et problem, har for Film3 blitt en ny mulighet til store og interessante prosjekter nettopp ved å ta en aktiv part i prosjektenes utvikling.

Denne satsingen på kunstnerisk kvalitet er noe Film3 vil fortsette med i fremtiden. Film3 er i dag etablert som en interessant samarbeidspartner på større prosjekter. Både "Fritt Vilt 1,2,3", "Knerten-filmene", Hirsham Sahmans kommende spillefilmer, "Lillyhammer", "Kong Curling", "Bestevenner", "Energikampen" og "Kon-Tiki" er gode eksempler på det. I alle de nevnte prosjektene har fondet fått manus til vurdering på et tidlig stadium og bidratt med synspunkter og kvalifiserte tilbakemeldinger.

Her finnes også som nevnt noen skjær i sjøen (- til tross for at man befinner seg i Innlandet...)

For det første trengs det en kraftigere satsing på idé og manusutvikling. Dagens satsing

ved mange av de regionale sentrene har for mye form av 'klatting' i stedet for profesjonell utvikling, noe også evalueringsrapporten påpeker. Og mulighetene for å jobbe med utvikling av større spillefilmmanuskripter er relativt begrenset. For fondet er det svært viktig å satse på mangfoldet og oppmuntre lokale filmarbeidere og forfattere og/eller journalister til å komme med ideer og prosjekter. For å gi en større bredde overfor fondet i forhold til å utvikle de mest interessante prosjektene.

(Bestevenner)

Men skal fondet bli en aktiv medspiller i de store og interessante prosjektene så trengs det en direkte satsing på manusutvikling med kvalifisert dramaturgisk bistand og ikke minst oppfølging. Dette er noe fondet med nåværende bemanning ikke kan make over tid. Ingen ting gir bedre filmer enn gode, velskrevne manuskripter. De kommer sjelden av seg selv.

Samarbeidet med Østnorsk Filmsenter vil være viktig også i framtiden. Ideene til de lokale historiene kan også komme inn gjennom senteret, for så å kunne hjelpes frem mot en fremtidig realisering av Film 3. En mulig satsing er felles midler i en initieringsfase. Disse bør fortrinnsvis komme fra staten.

Det andre problemet gjelder den såkalte organiske veksten. Det at miljøet kan vokse naturlig frem sammen med prosjektene. Ser man på filmmiljøet i Bergen, så opplevde de en voldsom oppblomstring i forbindelse med Varg Veum filmene. Produsentene hadde behov for mange medarbeidere – mange flere enn miljøet naturlig hadde behov for. Man klarte ikke å skape kontinuitet. Klarte ikke å fylle tomrommet som oppstod etter at filmene var innspilt. Denne situasjonen endte med at mange filmarbeidere forlot regionen til fordel for hovedstadens filmmiljø. Det er liten tvil om at slike situasjoner vil være negativ for regionene. For å unngå denne effekten kan regionene få en forrang eller disponere kvoterte midler hos Norsk Filminstitutt. Alternativet kan være opprettelsen av strukturmidler som kan søkes når produksjonstørke oppstår. Disse bør fortrinnsvis ligge hos departementet og fordeles etter søknad.

For vår region er det viktig å påse at vekst i det eksisterende lokale filmmiljøet, skjer i et organisk samspill. At man finner prosjekter med naturlig forankring til regionen og som

kan utvikles og innspilles uten at miljøet får preg av en slik uorganisk vekst.

Hva kom først – høna eller egget? Eller sagt i vår terminologi: Hvem kom først – fondet eller filmmiljøet?

Ut fra det foregående er det viktig å forankre Film3 som fond til det eksisterende filmmiljøet og stimulere dette naturlig. Film3s administrasjon ligger sentralt i Lillehammer. Men det hjelper ikke hvis ikke filmmiljøet er levende eller vet hvor de skal gå med sine prosjekter. Film3 må utvikle seg videre som en katalysator for et levende filmmiljø.

Produsentenes kontoradresse alene kan ikke bestemme filmenes særpreg og mangfoldet av uttrykksformer, miljøer eller historier som formidles. Ingen lokale adresser alene vil kunne betraktes som ”billigbilletter” for en reise betalt av dette fondets midler.

Film3 må aktivt bidra til en profesjonalisering av filmproduksjonen. Det kan skje ved at man krever stadig bedre og mer profesjonelle budsjetter, finansieringsplaner og ikke minst planer for en aktiv og kommersiell markedsføring, og andre kompetanse-hevende tiltak, først og fremst rettet mot regissørene, manusforfatterne og det lokale produsentmiljøet. Her er samarbeidet med Østnorsk Filmsenter sentralt.

Film3 må på dette området også påta seg et ansvar for å bidra til en økt kvinneandel i det regionale filmmiljøet. Staten bør vurdere å komme med insentiver for regioner som får dette til. Det kan være tilleggsmidler uten matching eller andre øremerkede ordninger.

Også utover dette må det utvikles et samarbeide med Østnorsk Filmsenters kompetanse-satsinger - men ikke minst må det etableres et nært samarbeid med den kommende EVU satsingen fra den samlede norske filmbransjen. Om det skjer via den norske Filmskolen slik Einarsson-utvalget har lagt opp til, eller via Norsk Filminstitutt – eller i en kombinasjon av nevnte instanser, vites ikke i dag. Uansett skal Film3 være en aktiv medspiller her sammen med Østnorsk Filmsenter.

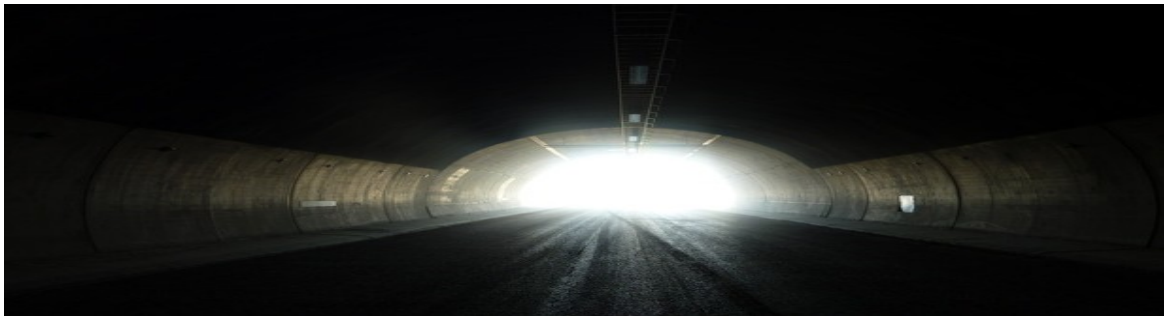
4. FILM 3 – TILTAK FOR FREMME AV REGIONAL FILMSATSING.

Hva kan gjøres for å øke veksten i det lokale miljøet? Hva kan fondet bidra med for å øke tilveksten av filmarbeidere og filmvirksomheter i regionen vår?

Det viktigste er selvsagt å kunne finansiere flere store prosjekter for det aktive film-miljøet i regionen slik at dette miljøet kan vokse og stimuleres. Målsettingen er at det skal være et naturlig valg å bosette seg i vår region for å jobbe med film.

Det andre Film3 må satse på er å ”hente inn” flere eksterne prosjekter for innspilling i regionen. Det dreier seg om å fortsette praksisen med toppfinansiering av filmer mot de naturlige betingelsene om regionens deltakelse etc. Samt å kapre sin del av framtidige filmproduksjoner utenfra når insentivordningen kommer på plass. Uten insentivordningen vil internasjonale produsenter finne andre land å filme i hvor insentivordninger er veletablerte. Vi håper departementet vil løse denne utfordringen innen rimelig tid.

En tredje mulighet kan være å samarbeide med andre regionale fond for å øke antall prosjekter. Noen av fondene har i dag svak tilgang på filmprosjekter tilhørende regionen. Ved å gå ut over / utvide regionens grenser vil man naturlig kunne øke denne tilgangen. FUZZ i Bergen representerer en betydelig region med hele Vestlandet samlet. På samme måte kan det være naturlig å tenke seg en region som representerer både innlandsfylkene, deler av Østlandet og Trøndelag. Med andre ord kan det være interessant å se på mulighetene for å åpne en dialog mellom Film 3 og nærliggende regionale filmfond på dette området.

Vellykkede filmproduksjoner har som nevnt tidligere ført til økt turisme. Det viser for eksempel turiststrømmen til Ystad i Skåne etter at Wallander-filmene kom i produksjon. Koblingen film og turisme er også viktig for Innlandet og ambisjonene for å nå gode resultater bør spisses.

Film3 AS skal legge til rette for at det skal være lett for norske eller utenlandske produsenter å komme til regionen og gjennomføre produksjonen her.

Dette er sitat fra vår hjemmeside. Det er selvsagt mulig å tilby vår region som location for store internasjonale filmprosjekter. En slik satsing vil derimot kreve veldig store ressurser og er muligens mer *høne enn egg*. Men i et tettere samarbeid med eierne og fylkeskommunene er det kanskje mulig å gjøre dette til et satsingsområde? Så fremt den nevnte intensivordningen fra statens side kommer på plass.

Vi har som kjent noen av verdens vakreste locations!

Ut over dette må det skje en mer målrettet satsing mot de fremtidige filmarbeiderne – mot den norske Filmskolen og TVF på Høyskolen. Og mot Høyskolene i Hamar, Rena og Gjøvik med deres satsing på spill og nye digitale media. Dette er et meget viktig satsingsområde som eierne må ta stilling til om skal prioriteres og på hvilken måte. I dag er dette basert på tilfeldige møter med studentene på nevnte høyskoler i stedet for en mer målrettet kvalitativ satsing. Det er her man finner morgendagens film- og TV arbeidere, og vi har nok av plass i Innlandet til nye talenter.

Det vil gjøre det mye enklere for regionene om ordningen med støtte til spillefilmer som har mottatt støtte fra Norsk Filminstitutt bortfaller.

Langsiktige mål, fleksibilitet og forutsigbarhet er viktig for de regionale fondene. Det lar seg ikke gjøre å bygge ut store livskraftige filmmiljøer over natten i et land hvor filmmiljøet har vært sentralisert siden filmens barndom. Måloppnåelse må på dette feltet ses på i et langsiktig perspektiv. Hvor langsiktig – vil være avhengig av ressurstilgang og prioriteringer. Samt at regionene blir hørt sentralt og at politikerne kjenner sin besøkelsestid. Et viktig signal kan være å følge opp forslaget fra Norsk Filminstitutt og legge Den norske filmkommisjonen ut til regionene. Dessuten starte en diskusjon om det ikke er på tide at Norsk filminstitutt legger ned sin konsulentordning og overfører disse midlene til regionene. Sammen med kort- og dokumentarfilmordningene. Siden barnefilmen ofte er den tapende part i kampen om spillefilmmidler fra Norsk Filminstitutt, er det kanskje også på tide å starte en diskusjon om kvotering. Kvotering kan også være et virkemiddel for å oppnå at regionale produsenter får en viss kontinuitet i sin spillefilmproduksjon.

Lillehammer 26. april 2012.

Inge Tenvik.
Direktør.